

Tradicionalment, l'espai polític demòcratacristià català s'havia articulat a redós d'Unió Democràtica de Catalunya –per bé que amb porositat amb el soci de federació, Convergència. La dissolució de la federació de partits entre Convergència i Unió el 2015 es va consumir sobre l'adopció per la militància d'Unió d'un full de ruta que no menava a la independència. Aviat, militants i seccions locals d'Unió a favor de la independència del Principat van començar a abandonar el partit per fundar Demòcrates de Catalunya el novembre de 2015. El llarg lideratge de Josep Antoni Duran i Lleida es va acabar l'abril de 2016. Unió no va aconseguir representació ni a les eleccions autonòmiques catalanes de 2015, ni a les eleccions generals espanyoles del mateix any. El mateix Duran es quedava sense l'escó a Madrid.

El manifest fundacional de Demòcrates de Catalunya evoca, abans que qualsevol referència a Catalunya, el catalanisme o l'independentisme, “els valors que tenen l'origen en l'humanisme i el personalisme comunitari”. Els Demòcrates es reclamen de la ideologia social cristiana i social liberal, a més de defensar “la dimensió transcendent de la persona”. Amb molt d'interès, el manifest vincula els valors demòcratacristians amb un relleu ètic polític al segle XXI.

L'any 2016 Unió va entrar en concurs de creditors a causa dels més de 22 milions d'euros de deute que arrossegava el partit. El desembre del mateix any la fundació d'Unió, l'Institut d'Estudis Humanístics Miquel Coll i Alentorn, se separava formalment del partit a fi d'evitar la seva dissolució juntament amb el partit. El moviment anava encaminat a relleu un projecte polític des d'una plataforma ja existent que fos capaç d'aprofitar els minsos actius que quedaven a Unió.

En el si d'unes jornades sobre el centre polític a Catalunya celebrades a la Biblioteca Jaume Fuster de Barcelona, l'Institut d'Estudis Humanístics Miquel Coll i Alentorn ha presentat al públic la seva idea de crear un nou partit demòcratacristià, catalanista, moderat i manifestament no independentista. Amb tot, el nou partit no sembla que hagi de sorgir a curt termini: els mateixos impulsors cerquen d'enrocar-se al Coll i Alen-

La democràcia cristiana que no marxa

Catalunya és un país que encara reconfigura la democràcia cristiana. Per bé que sigui una de les conseqüències disruptives de l'auge de l'independentisme, la proclamació dels principis rectoris del gran moviment polític transversal de postguerra europea troba el seu espai. Per petit que sigui aquest espai, conceptes com ‘personalisme’ i ‘dignitat humana’ apareixen com el motor d'una certa manera de fer política.

Article de Borja Vilallonga

Ramon Espadaler, líder d'Unió Democràtica de Catalunya, i Antoni Castellà, cap visible de Demòcrates de Catalunya.

Marcel (2014). Rigol fa una clara vindicació genètica de la democràcia cristiana catalana amb els seus fonaments teòrics del catolicisme filosòfic militant francès. Rigol és coherent amb els seus orígens i bagatge polítics i religiosos.

Humanisme, personalisme (comunitari), dignitat de la persona... Tota aquesta mirada conceptual ha estat situada dins la nova denominació dels "drets humans cristians". L'historiador americà i professor de dret a la Universitat de Harvard, Samuel Moyn, ofereix una interpretació d'aquest pensament catòlic dins la construcció moderna de la noció dels drets humans. L'historiador reconeix la gènesi intel·lectual dins el personalisme i la neoescolàstica francesos –més enllà del pensament cristià fonamentat en la Bíblia. Així i tot, Moyn desplaça l'eix de reconeixement de l'ideari personalista i humanista catòlic dels filòsofs al magisteri papal i l'home polític catòlic. Aquest controvertit desplaçament ha provocat una vívida contestació del món acadèmic catòlic anglosaxó.

Amb aquest gir es vol singularitzar el desenvolupament personalista amb dimensió política pràctica. Per a Moyn, aquesta dimensió política s'inicia amb la nova constitució irlandesa de 1937. Moyn titula aquest moviment el "constitucionalisme religiós", amb una especial càrrega del dret natural tomista. D'aquí van derivar quatre textos legals fundacionals més: la carta de les Nacions Unides (1945), la constitució de la Quarta República Francesa (1946), la constitució italiana (1947), i la llei bàsica de la República Federal Alemanya (1949). Totes aquestes cartes magnes tenen una cosa en comú: la importància capital de la democràcia cristiana (i personalista) en la seva inspiració i redacció, i la presència aclaparadora del concepte de la dignitat humana. El gran moviment per la dignitat humana culmina amb la Declaració Universal dels Drets Humans (1948).

Tots aquests textos tenen en comú el seu origen conservador. Els seus autors →

torn, elaborar un manifest amb un cert suport civil, i des de l'antiga fundació d'Unió anar explorant aquest nou espai polític. La cautela s'imposa després de l'esfondrament electoral d'Unió i el seu projecte de catalanisme moderat no independentista. Els líders de la fundació i l'extinta Unió com Ramon Espadaler, Montserrat Surroca i Salvador Sedó malden per demostrar que poden representar una part (important) de la societat catalana. La realitat és que no han aconseguit trobar el seu espai –ni en l'unioisme, ni en el sobiranisme dubitatiu.

Uns dubtes semblants es poden projectar a l'existència mateixa de Demòcrates –els democratacristians independentistes. Demòcrates depèn encara d'aliances electorals per obtenir representació institucional. Les seves relacions amb Convergència, avui Partit Demòcrata Europeu Català, no han estat precisament fàcils. Molts cops Demòcrates ha trobat més entesa amb Esquerra Republicana que amb el PDECat –un partit *catch-all* que, com Demòcrates, també es defineix humanista.

Demòcrates i Demòcrataeuropeus tenen llocs ideològics comuns. Han estat i són partits de govern. I, tanmateix, el seu ideal pot ser percebut com forà i obscur en els gran combats ideològics i polítics del món contemporani.

Generalment, se sol adscriure el pensament cristià humanista als grans intel·lectuals catòlics que van vertebrar-ne l'edifici filosòfic. Fins i tot la democràcia cristiana catalana ha cercat la legitimitat teòrica en filòsofs i teòlegs catòlics francesos com Emmanuel Mounier, Jacques Maritain o Gabriel Marcel. En el si del personalisme, però també de la neoescolàstica, aquests noms representen una acció política catòlica molt específica de la França d'entreguerres. A Catalunya, un dels artífexs del pensament personalista és Joan Rigol, sacerdot secularitzat i polític –ex-militant d'Unió i avui a Demòcrates. En el seu haver es compten obres com *Compromís polític i sentit cristià* (2006), *Dignitat de la persona. Fonament teològic en la filosofia política de J. Maritain* (2008) i *Amor més enllà de la mort, en l'obra filosòfica de Gabriel*

JORDI PLAY

DEMOCRATACRISTIANS. Dos dels filòsofs bàsics de la ideologia democristiana (dalt, Emmanuel Mounier, i, a sota, Jacques Maritain) i l'historiador nord-americà Samuel Moyn, que situa aquesta ideologia en la gènesi de la moderna noció de drets humans.

→ han viscut la immensa destrucció física i humana d'Europa en la Segona Guerra Mundial. Sovint es vincula la formulació dels drets humans i la dignitat de la persona com una resposta a l'Holocaust i els crims contra la humanitat perpetrats pels nazis i els seus aliats. La gènesi de la noció de "dignitat humana" és més aviat diferent. Ni el recurrent ús de Kant, ni el record immediat de l'Holocaust en són la guspira intel·lectual. Al darrere s'amaga el papa Pius XII en els seus primers anys de pontificat.

El Nadal de 1942, en ple apogeu de la victòria de l'Eix i els seus exèrcits, l'allocució de Pius XII es dedica a explorar la dignitat humana, a més dels "drets fonamentals de l'home". L'allocució no solament és la vulgarització del personalisme i humanisme cristians: és una assumptió política crucial en el magisteri pontifici. En el gran combat del catolicisme modern contra el liberalisme i el secularisme, el catolicisme és capaç, per primer cop, de manllevar la retòrica dels drets de l'home de la Revolució francesa per a la construcció de la "societat catòlica". Aquesta societat catòlica s'erigeix contra la societat civil liberal, el comunisme i el corporativisme feixista.

La societat catòlica personalista té una dimensió comunitària combativa. Aquí es pot explicar la connexió que l'historiador israelià Zeev Sternhell realitza entre el pensament feixista i el personalisme de Mounier. El personalisme és un constructe específic del conservadorisme catòlic. No debades, aquest conservadorisme és la millor expressió d'una modernitat catòlica –l'intent de concebre una modernitat il·liberal d'ençà de Pius IX i els ultramuntans. L'allocució del Nadal de 1942 feta per Pius XII culmina un magisteri pontifici propici a l'adopció oficial d'una ideologia plenament catòlica –el personalisme com a expressió climàtica i definidora del catolicisme modern. El mateix 1937, quan els irlandesos entronitzen políticament el personalisme catòlic de la dignitat humana, el papa Pius XI publica

dues encíclics cabdals: *Mit brennender Sorge* i *Divini Redemptoris*. Ambdós textos ataquen el nazisme i el comunisme, respectivament. Com a l'obra de Maritain *Humanisme intégral* (1936), el personalisme encara s'articula a redós de la dignitat humana i la dimensió comunitària del dret natural tomista, és a dir, *la persona sense els seus drets humans*. El llenguatge catòlic encara no incorpora uns drets humans massa liberals.

En l'Europa de postguerra el braç polític del personalisme va ser la democràcia cristiana. La majoria de països de l'Europa occidental van ser reformulats i governats per una democràcia cristiana capaç de generar una onada constitucional i de reconstrucció material i moral inusitada. També va suposar, de copdescuit, un cop mortal a la tradició liberal europea –que va acabar quasi fagocitada per la gran força política i ètica de la democràcia cristiana. Joan XXIII i la seva encíclica *Pacem in terris* (1963) va relançar encara més la ideologia catòlica –amb una projecció transversal, especialment a l'esquerra. Paradoxalment, aquests decennis d'apogeu del conservadorisme europeu personalista i democristià també van aprofundir en el perill de *la mort del cristianisme*. Joan XXIII només n'era el cant del cigne final.

Avui la democràcia cristiana és un ens fantasmàtic. Fins i tot als països amb forts partits definits com a democristians, la seva ideologia ha transiciónat més cap al neoliberalisme. Això inclou la CDU d'Angela Merkel. Catalunya no és excepció. Darrere les declaracions formals personalistes i humanistes de la democràcia cristiana d'Unió o Demòcrates s'amaga l'espectre del neoliberalisme. Ha quedat, això sí, un amplíssim llegat, conservador i religiós, de drets humans que el liberalisme i l'esquerra han hagut de tornar a capturar. Al final, la societat catòlica, capturarista i personalista, ha sucumbit al seu gran antagonista: el liberalisme secular. ●